

Suomen kestävän kasvun ohjelma

RRP3 -arviointitutkimushanke

Aikuissosiaalityön menetelmien vaikutukset

Tutkimussuunnitelma

Tutkijasosiaalityöntekijä Liisa Häkkinen

16.10.2024



Euroopan unionin rahoittama –
NextGenerationEU



lapha.fi



Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus

Sisällys

Tiivistelmä	3
1. Johdanto.....	4
2. Tutkimuskysymys ja tutkimuksen tavoite	6
3. Tutkimuksen toteutus	7
4. Tutkimusaineisto ja aineiston keruu	8
5. Tutkittavien rekrytointi ja suostumukset	9
6. Tutkimuksen hyödynnettävyys ja tuotokset.....	10
7. Tutkijat.....	10
8. Tutkimuksen kulku ja aikataulu	11
9. Tutkimuksen eettisyys.....	11
Lähteet.....	13

Tiivistelmä

Aikuissosiaalityön menetelmien vaikutukset -osatutkimus on Pohjois-Suomen yhteistyöalueella toteutettava, RRP3 -arviointitutkimushankkeeseen kuuluva tutkimus. Jokaisella alueen neljällä hyvinvointialueella (Keski-Pohjanmaa, Kainuu, Lappi ja Pohjois-Pohjanmaa) toteutetaan yksi osatutkimus tutkijasosiaalityöntekijän toimesta. Tutkimushanketta koordinoi Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue ja tieteellisestä ohjauksesta vastaa Jyväskylän yliopisto. Tutkimuksen tavoitteena on tunnistaa aikuissosiaalityön menetelmäinterventioita ja sen kautta lisätä vaikuttavuusperusteisten menetelmien käyttöä aikuissosiaalityössä vaikuttamattomien sijaan. Tutkimuksessa kysytään, miten tutkimusperustaiset aikuissosiaalityön menetelmät vaikuttavat asiakastyössä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen ja millä edellytyksillä menetelmiä voidaan soveltaa käytännön työssä.

Tutkimuksessa käytetään neljää aikaisemmassa AIKUMETOD-tutkimuksessa mallinnettua aikuissosiaalityön menetelmää, joista Lapin hyvinvointialueen tutkimuksessa tutkitaan voimavaralähtöistä asiakastyön prosessia ja taloussosiaalityötä osana aikuissosiaalityön ensiarviointia. Menetelmät keskittyvät asiakkaan osallisuuteen, vahvuuksien tunnistamiseen ja taloudellisen toimintakyvyn vahvistamiseen. Lapin hyvinvointialueen tutkimuksessa kysytään, millaisia vaikutuksia tutkimusperustaisten menetelmien käytöllä aikuissosiaalityön ensiarvioinnissa on asiakastyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen ja millä edellytyksillä niitä voidaan käyttää. Aineistoa kerätään asiakashaastatteluin, työntekijähaastatteluin, asiakasasiakirja-aineistosta sekä työntekijöille suunnatusta reflektiorhyhmästä. Vaikutusten arvioinnin teoreettisena viitekehyksenä on kriittinen realismi sekä KAImeR-teoria. Laadullinen analyysi koko tutkimuksessa kerättävälle aineistolle toteutetaan sisällönanalyysillä KAImeR -teoriaa soveltaen.

Aikuissosiaalityön vaikuttavuudesta tarvitaan tietoa, jotta voidaan tunnistaa toimivia ja vaikuttavia työmenetelmiä ja käytäntöjä. Tämä auttaa strategista suunnittelua, palveluiden kehittämistä ja päätöksentekoa. Pohjois-Suomen RRP3-arviointitutkimushankkeen kokonaistavoitteena on parantaa sosiaali- ja terveyspalveluiden laatua ja kustannusvaikuttavuutta. Tutkimuksen tarkoitus on tukea aikuissosiaalityöhön mallinnettujen menetelmien käyttöönottoa ja vaikutusten seurantaa Lapin hyvinvointialueella. Lisäksi tavoitteena on tuottaa tutkimustietoa menetelmien hyödynnettävyydestä ensiarviointityöskentelyssä sekä vaikutuksista asiakkaan palvelukokemukseen. Tutkimuksella pyritään myös vahvistamaan sosiaalityön käytäntötutkimusta koko YTA-alueella.

1. Johdanto

Aikuissosiaalityön menetelmien vaikutukset – tutkimus on Pohjois-Suomen yhteistyöalueen RRP3 -tutkimushankkeeseen kuuluva osatutkimus. RRP3 -arviointitutkimuksen tavoitteena on parantaa sosiaali- ja terveystalouden laatua ja kustannusvaikuttavuutta edistämällä hyvien toimintatapojen tutkimusta, sekä kehittää tehokkaita hoito-, seuranta- ja analyysimenetelmiä. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa tutkimusta, jolla parannetaan sosiaali- ja terveystalouden kustannusvaikuttavuutta sekä lisätään toiminnan arkivaikuttavuuden tutkimusta. Tavoitteena on myös vahvistaa Pohjois-Suomen yhteistyöalueella tehtävää tutkimusta ja tutkimusosaamista, sekä kehittää tutkimus- ja yhteistyörakenteita ja kerryttää tutkimukseen liittyvää osaamista.¹ Lisäksi tavoitteena on saada lisätietoa palveluiden kustannusvaikuttavuudesta ja parantaa palveluiden laatua, jolla pyritään ohjaamaan palveluiden kehittämistä kustannusvaikuttavampaan suuntaan. Pitkäaikaisena vaikutuksena on asiakkaiden hyvinvoinnin lisääntyminen.²

Aikuissosiaalityötä käsittelevä RRP3 -hankkeen osatutkimus 'Aikuissosiaalityön menetelmien vaikutukset' toteutetaan Pohjois-Suomen yhteistyöalueella niin, että jokaisella alueen neljällä hyvinvointialueella (Keski-Pohjanmaa, Kainuu, Lappi ja Pohjois-Pohjanmaa) toteutetaan yksi osatutkimus tutkijasosiaalityöntekijän toimesta. Tutkimushanketta koordinoi Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue ja tieteellisestä ohjauksesta vastaa Jyväskylän yliopisto. Koko YTA -alueen yhteisen tutkimuksen tutkimuskysymys on, miten tutkimusperustaiset aikuissosiaalityön menetelmät vaikuttavat asiakastyössä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen ja miten menetelmiä voidaan soveltaa niin, että vaikutukset voidaan havaita paljon palveluja tarvitsevien asiakkaiden hyvinvoinnin faktisena kohentumisena. Osatutkimuksen tavoitteena on tunnistaa aikuissosiaalityön menetelmäinterventioita ja sen kautta lisätä vaikuttavuusperusteisten menetelmien käyttöä vaikuttamattomien sijaan.³ Aikuissosiaalityön vaikuttavuudesta tarvitaan tietoa, jotta voidaan tunnistaa toimivia ja vaikuttavia työmenetelmiä ja käytäntöjä. Tämä auttaa strategista suunnittelua, palveluiden kehittämistä ja päätöksentekoa. Taustalla on pyrkimys tuoda näkyväksi ja dokumentoitavaan muotoon aikuissosiaalityön tavoitteet, menetelmät ja toiminnot sekä tilannetekijät. Tarve vaikuttavuuden arvioinnille on noussut vahvasti esiin 2010-luvulla, vaikka erilaisia arviointimalleja ja menetelmiä on ollut jo tätä aiemmin. Tehokkuus- ja tuloksellisuusajattelua ei ole ollut kuitenkaan helppo hyväksyä sellaisenaan sosiaalityössä, mistä syystä sen kehittyminen on ollut hidasta.⁴

Tutkimuksessa käytettävät menetelmät ovat AIKUMETOD- tutkimuksessa (2021–2022) mallinnetut neljä aikuissosiaalityön menetelmää: voimavaralähtöinen asiakastyön prosessi,

¹ Jyväskylän yliopisto, 2024.

² Pohjois-Suomen yhteistyöalueen RRP3- arviointitutkimus, tutkimussuunnitelma, 2024, s.4.

³ Pohjois-Suomen yhteistyöalueen RRP3- arviointitutkimus, tutkimussuunnitelma, 2024, s.4.

⁴ Kivipelto ym. 2013, s. 17–18.

taloussosiaalityö, yhteisölliset ja luontolähtöiset menetelmät ja maahanmuuttajatyön verkostomenetelmä.⁵ Lapin hyvinvointialueen osatutkimuksessa tutkitaan kahta näistä menetelmistä: voimavaralähtöinen asiakastyön prosessi ja taloussosiaalityö. Voimavaralähtöisessä sosiaalityössä keskeistä on asiakkaan osallisuus, keskittyminen vahvuuksiin ongelmien sijaan, vahvuuksien ja voimavarojen tunnistaminen ja kirjaaminen sekä toivon herättäminen ja ylläpitäminen. Taloussosiaalityössä pyritään taloudellisen toimintakyvyn vahvistumiseen, taloudellisen tilanteen selvittämiseen, arjen taloustaitojen lisääntymiseen sekä asiakkaan verkostojen hyödyntämiseen.⁶ Menetelmien tarve ja vaikuttavuus on tieteellisesti osoitettu ja niiden käyttöä aikuissosiaalityössä tulee lisätä.⁷ Menetelmien mallinnukset ovat digitaalisesti saatavilla.⁸

Lapin hyvinvointialueen osatutkimus toteutetaan yhteistyössä käynnissä olevan VASA 2 – Vahva sote Lapin hyvinvointialueelle – hankkeen kanssa, jossa kehitetään ensiarvionnin toimintamallia koko Lapin hyvinvointialueen neljällä palvelualueella osana suunnitelmallista sosiaalityön prosessia. Tarve ensiarviontityöskentelyn kehittämiseksi on noussut Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen aikaisemman palvelutarpeen arviointia koskevan kehittämistyön yhteydessä.⁹ Lisäksi aikaisemmassa selvityksessä koskien Lapin aikuissosiaalityötä on tunnistettu tarve koko aikuissosiaalityön asiakasprosessin kehittämiseksi, sillä systemaattiset käytännöt puuttuvat.¹⁰

Aikuissosiaalityön menetelmien vaikutukset -tutkimushanke haluttiin sisällyttää jo meneillään olevaan VASA 2 – hankkeen kehittämistyöhön, koska erillisten hankkeiden vieminen yhtäaikaaisesti voisi olla haasteellista työntekijöiden sitouttamisen sekä myös itse kehittämistyön kannalta. Aikuissosiaalityön menetelmiä tutkitaan osana VASA 2 -hankkeen kehittämistyötä niin, että menetelmiä sovelletaan aikuissosiaalityön ensiarviontityöskentelyssä Lapin hyvinvointialueen lounaisella ja kaakkoisella alueella. Aikuissosiaalityön kehittämisen näkökulmasta ensiarviontityöskentelyn kehittäminen on keskeistä, sillä asiakkaan ensikohtaaminen aikuissosiaalityön työntekijän kanssa on monella tapaa merkityksellinen, jopa ratkaiseva sen suhteen, kuinka asiakkaan luottamus työntekijään ja palvelujärjestelmään syntyy.¹¹

Vaikutusten arvioinnin teoreettisena viitekehyksenä on kriittinen realismi sekä KAImeR-teoria. KAImeR -teoria on kehitetty sosiaalityön asiakastyön vaikutusten selittämiseksi. Kriittinen realismi ja KAImeR -teoria laajentaa perinteistä käsitystä näyttöön perustuvasta sosiaalityöstä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että asiakastyölle annettuja tavoitteita tarkastellaan suhteessa toimijoihin, interventioihin, kontekstiin, ja mekanismeihin. Toimijoilla viitataan

⁵ Jyväskylän yliopisto, 2024.

⁶ Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 2023, dia 8.

⁷ Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 2023, dia 19, kts. myös Karjalainen ym. 2019, s. 9.

⁸ ks. <https://www.chydenius.fi/fi/yksikot/sosiaalitieteet/tutkimus/aikuissosiaalityon-mallinnukset>

⁹ VASA 2- Vahva sote Lapin hyvinvointialueelle, 2023, s. 10.

¹⁰ Lindh, 2022, s. 69–70.

¹¹ Matthies ym. 2021, s. 194.

kaikkiin prosessissa mukana oleviin toimijoihin, johon kuuluu asiakkaan ja sosiaalityöntekijän lisäksi muut ympärillä olevat epäviralliset ja viralliset toimijat. Interventioilla tarkoitetaan eri toimijoiden toimintaa asiakasprosessissa. Kontekstilla tarkoitetaan asiakasprosessin ympärillä olevia tilannetekijöitä ja olosuhteita, jotka edesauttavat tai vaikeuttavat tavoitteiden toteutumista. Mekanismeilla tarkoitetaan tilannetekijöitä, jotka laukaisevat muutoksen. Mekanismit voivat olla myös piilotettuja, joita tutkimuksessa pyritään nostamaan esille.¹²

Perinteisesti sosiaalityön tutkimuksessa on tarkasteltu menetelmien ja asiakastulosten yhteyttä ja pyritty kausaalisesti selittämään syyseuraus -suhdetta, kun taas KAIMeR teoria pyrkii syvällisempään analyysiin siltä osin, miten ja miksi tietyt käytännöt johtavat tiettyihin tuloksiin. Kokonaisvaltaisella näkemyksellä pyritään osoittamaan vaikuttavuutta ja tukea kehittämistyötä organisaation tasolla.¹³ Sosiaalityön mittaamisessa haasteelliseksi on nähty se, että mittareita on vaikea luoda. Koskaan ei voida olla täysin varmoja siitä, mikä muutos on tapahtunut juuri sosiaalityön toimenpiteiden seurauksena, koska sosiaalityön asiakkaiden elämään vaikuttaa useita sosiaalisia, psykologisia ja yhteiskunnallisia tekijöitä. Kuitenkin sosiaalityön ja sen vaikutuksien saattaminen näkyväksi ja dokumentoiduksi on keskeistä siksi, että tulevaisuudessa tehdyt interventiot voisivat olla näyttöön perustuvia. Näyttöön perustuvan sosiaalityön vastakohtana voidaan nähdä autoritäärinen sosiaalityö, jolloin käytetyt menetelmät eivät perustu näyttöön, vaan erilaisiin työntekijästä ja organisaation toimintatavoista nouseviin toimintamalleihin. Taustalla on pyrkimys edistää sosiaalityössä näyttään perustuvaa toimintatapaa, vastakohtana autoritääriselle asiantuntijuudelle.¹⁴

2. Tutkimuskysymys ja tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen tavoitteena on:

- 1) Tukea aikuissosiaalityöhön mallinnettujen menetelmien käyttöönottoa ja vaikutusten seurantaa Lapin hyvinvointialueella
- 2) Tuottaa tutkimustietoa menetelmien hyödynnettävyydestä ensiarviointityöskentelyssä ja vaikutuksista asiakkaan palvelukokemukseen
- 3) Vahvistaa sosiaalityön tutkimus-, kehittämis-, innovaatio- ja osaamisrakenteita hyvinvointialueella kehittämällä yhdessä yhteistyöalue tason sosiaalityön käytäntötutkimusta.

¹² Svenlin, ym. 2021, Johdanto.

¹³ Blom & Morén 2010, s. 98, 107–113.

¹⁴ Kivipelto ym. 2013, s. 19–20.

Lapin hyvinvointialueen osatutkimuksen tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Millaisia vaikutuksia tutkimusperustaisten menetelmien käytöllä aikuissosiaalityön ensiarvioinnissa on asiakastyölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?
- 2) Millä edellytyksillä tutkimusperustaisia menetelmiä voidaan soveltaa aikuissosiaalityön ensiarviointityöskentelyssä?

3. Tutkimuksen toteutus

Kokonaisuudessaan Pohjois-Suomen YTA-alueella toteutettava RRP3 -hankkeen tutkimus toteutetaan monipaikkaisena toimintatutkimuksena, mikä tarkoittaa sitä, että valittujen menetelmien soveltamista ja dokumentointia seurataan neljän hyvinvointialueen tutkijasosiaalityöntekijöistä muodostuvassa tutkijaryhmässä. Prosessin etenemistä tuetaan Jyväskylän yliopiston tieteellisessä ohjauksessa säännöllisillä tutkijasosiaalityöntekijöiden reflektiosessioilla ja yhteisellä digitaalisella oppimisalustalla. Tutkijaryhmän tapaamisten sisältö määrittyy tutkijasosiaalityöntekijöiden tarpeista käsin.

Tutkimus noudattaa social work practise research – asetelmaa, mikä tarkoittaa käytännön ja tutkimuksen jatkuvaa vuoropuhelua.¹⁵ Käytäntötutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa lähellä sosiaalityön ammattilaisia ja huomioida tiedon tuottamisessa käytännön työstä nousevat tarpeet ja tuottaa tietoa sosiaalityöntekijöiden osaamisen tueksi.¹⁶ Tutkijasosiaalityöntekijä tukee tutkimukseen osallistuvia sosiaalialan ammattilaisia (myöhemmin tässä suunnitelmassa ”työntekijät”) menetelmiin perehtymisessä ja menetelmien käyttöönotossa. Menetelmien käyttöönoton mallia ja tapaa kehitetään yhteistyössä VASA 2 – hankkeen kehittämistyön kanssa. Menetelmiä on esitelty työntekijöille keväällä 2024 pidetyissä työpajoissa ja orientoiva työskentely menetelmien käyttöön ottamiseksi on aloitettu tutkijasosiaalityöntekijän johdolla VASA 2 – hankkeen kehittämistyöpajoissa 9.9.24 ja 25.9.24 Kemissä (Lounainen palvelualue) sekä 10.9.24 ja 30.9.24 Rovaniemellä (Kaakkoinen palvelualue). Työpajoissa on hahmoteltu voimavaralähtöisen sosiaalityön asiakasprosessin sekä taloussosiaalityön keskeisten elementtien pohjalta niiden soveltamista ensiarviointiprosessin asiakastyössä. Menetelmiin perehdyttämistä jatketaan tutkijasosiaalityöntekijän johdolla koko tutkimusprosessin ajan.

Tutkimukseen osallistuvat työntekijät soveltavat valittuja aikuissosiaalityön menetelmiä työssään ja kirjaavat sitä asiakastyön kirjauksessa. Työntekijät ja tutkijasosiaalityöntekijä muodostavat reflektioryhmän, jossa menetelmien käyttöönottoa seurataan ja reflektoidaan tutkijasosiaalityöntekijän johdolla. Reflektioryhmään voi tarpeen mukaan osallistua esihenkilöitä ja Jyväskylän yliopiston opettaja Tuija Kuorikoski. Alustavan suunnitelman

¹⁵ Jyväskylän yliopisto, 2024.

¹⁶ Pohjois-Suomen yhteistyöalueen RRP3- arviointitutkimus, tutkimussuunnitelma, 2024, s. 3.

mukaan reflektioryhmä kokoontuu kerran kuukaudessa ja ryhmätapaamisen tallenteet ja muistiot toimivat tutkimuksen laadullisena aineistona.

4. Tutkimusaineisto ja aineiston keruu

Tutkimusaineisto muodostuu:

- a) Ryhmähaastatteluista tutkimuksessa mukana oleville työntekijöille tutkimuksen aluksi ja lopuksi
- b) Reflektioryhmän muistioista ja tallenteista
- c) Asiakashaastatteluista
- d) Ensiarvioinnin asiakaskirjausaineistosta

Aineiston keruussa huomioidaan niin asiakas-, työntekijä – ja kuin organisaationäkökulma. Reflektioryhmä sekä työntekijöiden haastattelut tuottaa tietoa työntekijöiden ja organisaation näkökulmasta. Asiakasnäkökulma tutkimuksessa toteutetaan asiakashaastatteluin sekä tutkimalla ja analysoimalla ensiarvioinnissa tuotettuja asiakaskirjauksia.

Ryhmähaastattelut tutkimukseen osallistuville työntekijöille toteuttaa yliopistonopettaja Tuija Kuorikoski tutkimuksen alussa ja lopussa Teams -etäyhteydellä. Ryhmähaastattelun toteutuksesta, aineiston keruusta ja säilytyksestä sekä haastatteluun osallistuvien informoinnista aineiston käsittelyn osalta vastaa Jyväskylän yliopisto. Ryhmähaastattelu toteutetaan yhteneväisenä kaikilla YTA-alueen hyvinvointialueilla, mutta kysymyksiä voidaan muokata tarpeen mukaan kunkin hyvinvointialueen omaan tutkimusasetelmaan soveltuvaksi.

Reflektioryhmän keskustelu on puolistrukturoitu, jotta varmistetaan, että tutkimuskysymyksen kannalta oleellisista asioista käydään keskustelua. Ryhmässä on tilaa myös muulle keskustelulle työntekijöiden tarpeesta käsin. Reflektioryhmä tapaa noin kerran kuukaudessa. Tutkimuksen alussa voidaan tarjota mahdollisuutta tiheämpään rytmiin, mikäli työntekijät kokevat sille tarvetta. Ryhmätapaamiset toteutetaan tutkijasosiaalityöntekijän johdolla Teams -etäyhteyksin. Tapaamiset tallennetaan, ja tallenne sekä sen transkriptio säilytetään tutkijasosiaalityöntekijän LapIT Oy pilvipalvelussa, jotta tutkija pääsee palaamaan keskustelun sisältöön analyysivaiheessa.

Asiakashaastattelu toteutetaan strukturoituna lomakehaastatteluna, joista kerätään määrällistä tutkimusaineistoa. Kyselyllä tuotetaan tietoa siitä, kuinka hyvin ensiarvioinnin asiakastyölle asetetut tavoitteet toteutuvat asiakkaan näkökulmasta. Tämän lisäksi asiakashaastattelu toteutetaan osittaisena seurantatutkimuksena niin, että tutkimuksen aineiston keruun alkuvaiheessa (marraskuu -24 - tammikuu -25) kyselyyn vastanneisiin asiakkaisiin ollaan uudelleen yhteydessä aineiston keruun loppupuolella kesä- heinäkuussa 2025 loppuhaastattelua varten. Loppuhaastattelun tarkoituksena on tuottaa pidemmän

aikavälin seurantaan siitä, minkälaisia vaikutuksia alkuarvioinnilla on ollut asiakkaan tilanteeseen. Asiakashaastattelun kysymykset on muotoiltu hyvinvointialueilla pidettyjen ensiarviointityöpajojen työskentelyn pohjalta, jossa hahmoteltiin ensiarvionnin palvelulupausta sekä muodostettiin yhteinen ymmärrys siitä, minkälaisia tekijöitä voimavaroilähtöisestä asiakastyön prosessista ja taloussosiaalisuudesta katsotaan kuuluvan hyvään ja laadukkaaseen ensiarviointiin. Tavoitteena on, että asiakas täyttää lomakkeen itse verkossa, mutta tarjotaan mahdollisuus vastata kyselyyn puhelimitse. Molemmissa tapauksissa täytetään sama, ennalta määritelty kysely.

Asiakashaastattelu tuottaa määrällistä aineistoa, jonka analysoimisessa hyödynnetään tarpeen mukaan esimerkiksi SPSS-ohjelmistoa, mikäli aineistoa kertyy paljon. Määrällisen aineiston osalta tutkimukseen osallistumista tarjotaan kaikille ensiarviointiin osallistuneille uusille asiakkaille. Tutkimuksen tavoitteena on saada aineistoksi 50–100 vastausta, tässä huomioidaan tutkimuksen kohteena olevan asiakasryhmän vaikeahko tavoitettavuus. Asiakasasiakirja-aineiston osalta tavoitteena on saada 30 asiakkaan kirjausaineisto. Reflektioryhmien osalta on tavoitteena saada kahdeksan tapaamiskerran aineisto, yksi tapaaminen on kestoltaan 1h 30min. Laadullinen analyysi koko tutkimuksessa kerättävälle aineistolle toteutetaan sisällönanalyysillä KAIMer -teoriaa soveltaen.

5. Tutkittavien rekrytointi ja suostumukset

Tutkimukseen osallistuvat työntekijät ovat Lapin hyvinvointialueen kaakkoisen ja lounaisen alueen aikuissosiaalityön ensiarviointia toteuttavia sosiaalityöntekijöitä ja sosiaaliohjaajia. Tutkimukseen osallistuvat työntekijät osallistuvat heille tarkoitettuun Jyväskylän yliopiston toteuttamaan ryhmämuotoiseen alku- ja loppuhaastatteluun sekä tutkimuksen teon aikana tutkijasosiaalityöntekijän johdolla toteutettavaan reflektioryhmään.

Asiakkaiden rekrytointi toteutetaan niin, että ensiarvionnin työntekijä tarjoaa ensiarvionnin päätteeksi asiakkaalle mahdollisuutta osallistua tutkimukseen. Asiakkaiden informointi tutkimukseen osallistumisesta tapahtuu keskustellen ja tutkimustiedotteen avulla. Asiakkailta kerätään kirjallinen suostumus tutkimukseen osallistumisesta ja asiakkailla on mahdollisuus peruuttaa antamansa lupa koko tutkimuksen teon ajan.

Tutkijasosiaalityöntekijää varmistaa tutkimukseen osallistuvien suostumukset aina ennen haastattelua tai ryhmäkokoukseen tuloa ja antaa tarvittaessa lisätietoa tutkimuksesta.

6. Tutkimuksen hyödynnettävyys ja tuotokset

Tutkimuksen tulokset raportoidaan ja tuotoksena kirjoitetaan tieteellinen artikkeli. Lisäksi tuotetaan Pohjois-Suomen yhteistyöalueen tutkimusryhmän yhteinen artikkeli Jyväskylän yliopiston tieteellisen ohjauksen ja muiden RRP3 -hankkeen tutkijasosiaalityöntekijöiden kanssa. Lisäksi tuotetaan tarpeen mukaan materiaalia ammattilaiskäyttöön käytännön työn tueksi. Suunnitteilla myös tuottaa yhteistä materiaalia VASA 2 -hankkeen erityisasiantuntijoiden kanssa osana ensiarviointipilotin kehittämistyötä.

Tämän tutkimuksen ja kehittämistyön seurauksena saatavaa osaamista ja tietoa menetelmien vaikutuksista voidaan hyödyntää aikuissosiaalityön ensiarviointityöskentelyn lisäksi muiden asiakasryhmien ensiarviointityöskentelyssä sekä suunnitelmallisessa aikuissosiaalityössä. Tutkimus tulee kerryttämään siihen osallistuvien työntekijöiden osaamista menetelmien käyttämisessä ja hyödyntämisessä asiakastyössä. Tätä osaamista tarvitaan jatkossa käytännön sosiaalityössä, kun vaikuttavuusperusteisten menetelmien käyttöä pyritään lisäämään vaikuttamattomien sijaan.¹⁷ Lisäksi tutkimuksesta saatavaa tietoa ja osaamista voidaan hyödyntää organisaatiossa palveluita suunniteltaessa ja kehitettäessä sekä päätöksenteossa.

RRP3- tutkimushankkeen alkuperäisen tutkimussuunnitelman mukaisesti tämän tutkimuksen yhteydessä vaikuttavuustietoa oli tarkoitus kerätä hyödyntäen asiakasjärjestelmiin integroitua AVAIN-mittaria. Mittaria ei ole kuitenkaan vielä otettu käyttöön Lapin hyvinvointialueella, mistä syystä sen käyttö tämän tutkimuksen yhteydessä ei ole mahdollista. Tutkimuksessa kuitenkin hyödynnetään AVAIN-mittarin tietosisältöjä ensiarviointityöskentelyn asiakastyön pohjana, jolloin AVAIN-mittarin sisällöt tulevat tutuiksi tämän kehittämistyön yhteydessä, mikä edesauttaa AVAIN-mittarin käyttöönottoa myöhemmin.

Analysoituja tietoja voidaan hyödyntää YTA-alueen yhteisessä Aikuissosiaalityön vaikuttavat menetelmät -osahankkeessa tavoitteena saada koko Pohjois-Suomea koskevaa tietoa aikuissosiaalityön vaikuttavista menetelmistä. Aineistoa voidaan lisäksi hyödyntää jatkotutkimuksessa ja kehittämistyössä Lapin hyvinvointialueella.

7. Tutkijat

Tutkimuksen toteutuksesta Lapin hyvinvointialueella vastaa tutkijasosiaalityöntekijä Liisa Häkkinen. Muu RRP3 -hankkeen aikuissosiaalityön osatutkimuksen tutkijaryhmä on:

¹⁷ kts. tämä suunnitelma, s. 1–2.

Eino Tuohino, tutkijasosiaalityöntekijä, Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue

Petri Vuorijärvi, tutkijasosiaalityöntekijä, Kainuun hyvinvointialue

Johanna Alatalo, tutkijasosiaalityöntekijä, Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue

Aila-Leena Matthies, professori, Jyväskylän yliopisto

Tuija Kuorikoski, yliopistonopettaja, Jyväskylän yliopisto

Kaisa Kostamo - Pääkkö, työelämäprofessori Lapin yliopisto

8. Tutkimuksen kulku ja aikataulu

- **Valmisteluvaihe:** 1.6.2024-31.10.2024 (tutkijasosiaalityöntekijän rekrytointi, tutkimussuunnitelma, tutkimusluvan hakeminen, tutkimukseen osallistuvien ammattilaisten rekrytointi, työpajatyöskentely ensiarviointipilotissa sisältäen menetelmien käyttöönoton, perehdytys menetelmiin)
- **Toteuttamisvaihe:** 1.11.2024-30.6.2025 (asiakkaiden rekrytointi, asiakkaiden kirjallinen suostumus, menetelmien käyttö osana ensiarviointityöskentelyä, reflektointiryhmät tutkijasosiaalityöntekijän johdolla, aineiston keruu)
- **Analyysi- ja raportointivaihe:** 1.7.25-31.12.2025 (aineiston analyysi, tutkimusraportti ja tieteellinen artikkeli, lisäksi tarvittava materiaali työntekijöiden käyttöön, yhteinen tutkimusartikkeli muiden tutkijasosiaalityöntekijöiden kanssa Jyväskylän yliopiston tieteellisen ohjauksen avulla, yhteinen materiaali VASA 2 -hankkeen kanssa)

9. Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksessa noudatetaan hyvän tieteellisen käytännön periaatteita ja menettelytapoja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeen mukaisesti. Tutkimuksen suunnittelu, menetelmät ja analyysi toteutetaan laadukkaasti ja niistä viestitään ja raportoidaan oikeudenmukaisesti ja puolueettomasti. Tutkimuksen teon yhteydessä osoitetaan arvostusta kollegoita, tieteellistä yhteisöä, yhteiskuntaa, ekosysteemejä, ympäristöä ja kulttuuriperintöä

kohtaan. Tutkimuksessa kannetaan osaltaan vastuu koko tieteellisen toiminnan ja tiedonmuodostuksen elinkaaresta.¹⁸

Tietoon perustuva suostumus on tieteellisen tutkimuksen keskeinen eettinen periaate. Tutkijasosiaalityöntekijä varmistaa suullisesti tutkimukseen osallistuvilta, että he ovat ymmärtäneet tutkimus- ja tietosuojaselosteen, ja antaa mahdollisuuden esittää lisäkysymyksiä.

Aineiston omistus- ja käyttöoikeuksista, käsittelystä ja säilyttämisestä on suunniteltu ennen tutkimuksen aloittamista ja tarvittaessa tarkennetaan tutkimuksen kuluessa. Tutkimuksen teossa noudatetaan tietosuojalainsäädäntöä sekä salassapitoon, luottamuksellisuuteen ja vaitioloon liittyviä velvoitteita.¹⁹

Tämä tutkimus ei vaadi erillistä eettistä ennakkoarviointia. Tutkimus ei kohdistu alaikäisiin, eikä vaaranna tutkijan tai tutkittavien terveyttä tai turvallisuutta.

¹⁸ Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s.11–12.

¹⁹ Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, s.13–14.

Lähteet

Jyväskylän yliopisto (2024). Pohjois-Suomen yhteistyöalueen RRP3-arviointitutkimus / Osatutkimus 1: Aikuissosiaalityön menetelmien vaikutukset (RRP3).

<https://converis.jyu.fi/converis/portal/detail/Project/207685567>. Haettu 2.10.2024.

Karjalainen Pekka, Metteri Anna & Strömberg-Jakka, Minna (2019). TIEKARTTA 2030. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuus selvitys. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:41. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Lindh, Jari (2022). Suunnitelmallisen aikuissosiaalityön kehittämishaasteet Tornion työikäisten sosiaalipalveluissa. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisusarja 51. Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, Rovaniemi.

Matthies, Aila-Leena; Svenlin, Anu-Riina; Rantamäki, Niina & Viitasalo, Katri (2021). Aikuissosiaalityössä vaikuttavat sosiaaliset mekanismit. Teoksessa A-L. Matthies, A-R. Svenlin & K. Turtiainen (toim.) Aikuissosiaalityö: Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Gaudeamus, Helsinki. 189–202.

Blom, Björn & Morén, Stefan (2010). Explaining Social Work Practice– The CAIMeR- Theory. Journal of Social Work 10(1): 98–119.

Kivipelto, Minna; Blomgren, Sanna; Karjalainen, Pekka & Saikkonen, Paula (2013). Aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arviointimittareiden kehittämisen lähtökohtia. Teoksessa M. Kivipelto, S. Blomgren, P. Karjalainen ja P. Saikkonen (toim.) Vaikuttavaa aikuissosiaalityötä – arviointimalleista mittareihin. Tutkimus- ja kehittämishankkeen loppuraportti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere 2013.

Kokkolan yliopistokeskus Chydenius (2023). Kohti vaikuttavaa aikuissosiaalityötä hyvinvointialueilla. Poliitikkasuosituksset, AIKUMETOD – tutkimushanke.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/85932/aikumetod-4-kohti-vaikuttavaa-aikuissosiaalityota-hyvinvointialueilla.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Haettu 4.10.2024.

Pohjois-Suomen yhteistyöalueen RRP3- arviointitutkimus, tutkimussuunnitelma (2024).
<https://innokyla.fi/sites/default/files/2024-03/Tarkennettu%20tutkimussuunnitelma%2C%20Pohjois-Suomen%20yhteisty%C3%B6alueen%20RRP3-arviointitutkimus%2015.2.2024.pdf>. Haettu 2.10.2024.

Svenlin, Anu-Riina; Matthies, Aila-Leena & Turtiainen, Kati (2021). Johdanto: Aikuissosiaalityö ja KAIMeR-teoria sen tietopohjan jäsentäjänä. Teoksessa A-L. Matthies, A-R. Svenlin & K. Turtiainen (toim.) Aikuissosiaalityö: Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus. Gaudeamus, Helsinki.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta, Helsinki.

VASA 2- Vahva sote Lapin hyvinvointialueelle (2003). Hankesuunnitelma.

[lapitoy.sharepoint.com/sites/Virtu-tiedostomateriaali/Jaetut
asiakirjat/Forms/AllItems.aspx?id=%2Fsites%2FVirtu-tiedostomateriaali%2FJaetut
asiakirjat%2FTuotantoympäristön tiedostomateriaali%2Fekollega%2Fkehittäminen%2FVASA
2%2FVASA2 hankesuunnitelma 15052024%2Epdf&parent=%2Fsites%2FVirtu-
tiedostomateriaali%2FJaetut asiakirjat%2FTuotantoympäristön
tiedostomateriaali%2Fekollega%2Fkehittäminen%2FVASA 2&p=true&ga=1](https://lapitoy.sharepoint.com/sites/Virtu-tiedostomateriaali/Jaetut%20asiakirjat/Forms/AllItems.aspx?id=%2Fsites%2FVirtu-tiedostomateriaali%2FJaetut%20asiakirjat%2FTuotantoympariston%20tiedostomateriaali%2Fekollega%2Fkehittaminen%2FVASA%202%2FVASA2%20hankesuunnitelma%2015052024%20.pdf&parent=%2Fsites%2FVirtu-tiedostomateriaali%2FJaetut%20asiakirjat%2FTuotantoympariston%20tiedostomateriaali%2Fekollega%2Fkehittaminen%2FVASA%202&p=true&ga=1) Haettu 18.9.2024.

